

České cukrovarnictví po kampani 2007/08 a výroba bioetanolu

CZECH SUGAR INDUSTRY AFTER THE SUGAR CAMPAIGN 2007/08 AND BIOETHANOL PRODUCTION

Referát přednesený na Cukrovarnicko-lihovarnické konferenci 2008

Oldřich Reinberg

Předseda Koordinační rady Českomoravského cukrovarnického spolku, ing. Oldřich Reinberg, na úvod svého vystoupení přednesl jménem ČMCS a Svazu lihovarů ČR pozdrav přítomným účastníkům konference. Zdůraznil nutnost existence profesních setkávání pracovníků v cukrovarnickém a lihovarnickém průmyslu a podtrhl dlouholetou tradici a vysokou úroveň luhačovických konferencí. Ty jsou místem pro odbornou diskusi, kde si zástupci výrobců cukru, lihu, bioetanolu a ostatní odborná veřejnost vyměňují zkušenosti a informují se o dosažených výsledcích.

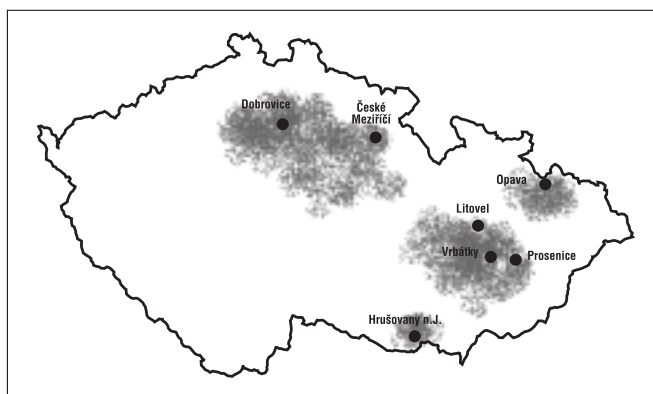
Na letošní konferenci přivítal již podruhé účastníky z řad lihovarníků, především průmyslových výrobců lihu a bioetanolu. Výroba bioetanolu se dostává na pořad jednání nejenom proto, že využívání obnovitelných zdrojů v oblasti biopaliv je v celosvětovém měřítku aktuální, ale i proto, že tato výroba, kde zdrojem suroviny je tradiční česká cukrovarnická komodita – cukrová řepa, je alternativním řešením pro eliminaci dalšího snižování ploch cukrovky v České republice. Je to současné první setkání po ustavení Svazu lihovarů ČR v roce 2007.

Aktuální stav členské základny ČMCS

Počet členů ČMCS se oproti kampani 2006/07 snížil o jednu společnost (ES ČR), která odevzdala kvótu a přestala vyrábět cukr ve třech svých cukrovarech. V hospodářském roce 2007/08 v České republice vyráběly cukr společnosti:

1. Cukrovary a lihovary TTD, a. s. (cukrovary Dobruvice, České Meziříčí a balárna Mělník),
2. Moravskoslezské cukrovary, a. s. (cukrovar Hrušovany nad Jevišovkou a Opava-Vávrovice),

Obr. 1. Činné cukrovary v kampani 2007/08 v České republice

3. Cukrovar Vrbátky, a. s. (cukrovar Vrbátky),
4. Hanácká potravinářská společnost, s. r. o. (cukrovar Prosenice),
5. Litovelská cukrovarna, a. s. (cukrovar Litovel).

Rovněž v Koordinační radě došlo ke změnám. Předsedou je ing. Oldřich Reinberg, místopředsedy jsou ing. Zdeněk Kovařík a ing. Miloslav Kolomazník, členy rady pak jsou ing. Stanislav Tobola a MUDr. Jiří Vajdík. Výkonným ředitelem ČMCS je JUDr. Josef Pojer.

ČMCS pokračuje ve své činnosti, která spočívá v oficiálním zastupování českých producentů cukru, spolupráci s Ministerstvem zemědělství ČR, Státním zemědělským intervenčním fondem, Svazem pěstitelů cukrovky, Agrární komorou ČR, Potravinářskou komorou ČR a řadou dalších významných organizací. ČMCS je také jedním z legislativních připomínkových míst a spolupracuje při vytváření národní legislativy týkající se cukrovarnického oboru. Z dalších činností nelze přehlédnout to, že na podzim 2007 proběhlo v Praze a v Dobruvici jednání Výboru pro cukrovku CEFSu (Comité Européen des Fabricants de Sucre, Evropská federace výrobců cukru).

Vývoj cukerní reformy v EU

Vývoj cukerní reformy v EU nebyl doposud příliš úspěšný. Jejím hlavním cílem je snížení výroby cukru v EU z původních 22 mil. t na 12 mil. t, tzn. o 45 %. Produkční kvóta EU-27 byla 18 mil. t, a aby bylo dosaženo požadovaného cíle 12 mil. t, je

Tab. 1. Český dovoz a vývoz cukru (t) (zdroj: MZe ČR)

	2005/06	2006/07	2007/08*
Dovoz z EU-15	15 366	8 232	5 505
Dovoz ze SR	24 961	54 052	6 939
Dovoz – třetí země	3 033	12 113	2 514
Dovoz celkem	45 011	93 139	19 416
Vývoz do EU-15	138 172	85 411	15 316
Vývoz do SR	35 664	56 066	7 215
Vývoz – třetí země	150 933	4 805	1 125
Vývoz celkem	358 452	171 486	26 510

* k 30. 11. 2007

Tab. II. Vývoj výrobní kvóty a počtu cukrovarů ve střední Evropě

Země		2005/06	2006/07	2007/08	Krácení XI. 2007 (zemědělci)	2008/09 (odhad)
ČR	kvóta (t) počet cukrovarů	454 862 11	454 862 10	366 826 7	0 %	372 459 7
Polsko	kvóta (t) počet cukrovarů	1 671 926 40	1 671 926 31	1 772 477 ?	> 10 %	1 533 141 ?
Maďarsko	kvóta (t) počet cukrovarů	401 684 5	401 684 5	298 591 4	> 10 %	205 841 2
SR	kvóta (t) počet cukrovarů	207 432 3	207 432 3	140 031 2	> 10 %	126 027 2
Celkem	kvóta (t) počet cukrovarů	2 735 904 59	2 735 904 49	2 691 841 ?		2 328 689 ?

nutné snížit tyto kvóty o 30 %. V prvních dvou letech reformy (2006 a 2007) vzdání se kvóty bylo kompenzováno částkou 730 EURO/t odevzdané cukerní kvóty. V dalších letech se tato kompenzace snižuje na 625 EURO/t (v sezóně 2008/09) a na 520 EURO/t v sezóně 2009/10. Snahou EU je pokračovat v započaté cukerní reformě. EK se rozhodla zatraktivnit podmínky stávající reformy, a to tak, že nabídla pěstitelům, kteří se vzdají kvóty, úplatu ve výši 237,5 EURO/t cukru, až do výše 10 % produkční kvóty cukrovaru. Druhá možnost se týká cukrovarů – pokud se vzdají celé kvóty získají 625 EURO/t cukru, v případě, že odevzdají pouze část své kvóty, získají 200 EURO/t. Na základě průběhu reformy se odhaduje, že v roce 2008 bude v EU-27 v provozu pouze 134 závodů, tzn. skoro polovina ve srovnání s rokem 2003, kdy pracovalo 259 cukrovarů.

Evropská unie předpokládá, že další vývoj krácení produkčních kvót proběhne následovně: v první vlně (v roce 2006/07) bylo zkráceno 2,2 mil. t, během listopadu 2007 odevzdali zemědělci 2,1 mil. t a začátkem roku 2008 by měly cukrovarny EU odevzdat dalších 1,1 mil. t. Do naplnění plánované kvóty EU zbývá tedy 0,4 mil. t cukru a za předpokladu, že nebudou odevzdány, dojde pravděpodobně k celoplošnému krácení, nebo ke snížení kvóty jen u států, které odevzdaly „málo“. Podle tohoto očekávaného scénáře by mělo být v České republice krácení nulové,

Tab. III. Krácení kvót v EU – původní kvóta (%) a její krácení

Země	Kvóta 2006	Krácení (%)	Země	Kvóta 2006	Krácení (%)
Irsko	199 260	100,00	Česko	454 862	22,53
Lotyšsko	66 505	100,00	Švédsko	368 262	21,13
Slovinsko	52 973	100,00	Dánsko	420 746	14,52
Portugalsko	79 671	87,51	Velká Británie	1 138 627	14,49
Itálie	1 557 443	60,00	Německo	3 416 896	14,36
Řecko	317 502	56,51	Polsko	1 671 926	14,31
Maďarsko	401 684	50,00	Rakousko	387 326	14,14
Španělsko	996 961	48,32	Litva	103 010	10,77
Finsko	146 087	44,55	Nizozemsko	864 560	9,36
Belgie	819 812	40,84	Francie	3 768 992	8,77
Slovensko	207 432	33,81	EU-25	17 440 537	24,48

nebo max. 1 až 3 % (podrobnosti o kvótách jednotlivých států uvádí KROUSKÝ (1).

Cukrovarnický průmysl v ČR

Odchodem společnosti Eastern Sugar ČR, a. s., v roce 2007 ztratila Česká republika produkční kvótu 102 tis. t cukru, a kapacitu tří cukrovarů. Po této zkušenosti, kdy bylo do EU vráceno 22 % z celkové produkční kvóty, je ČR jednou z mála zemí EU-27, kde již k dalšímu dobrovolnému krácení kvót nedojde. Situace týkající se dovozu a vývozu cukru v ČR je uvedena v tab. I. Ze spotřeby cukru, která v současné době dosahuje v ČR 450 tis. t vyplývá, že při výrobě 370 tis. t bude potřeba ročně dovážet 80 tis. t cukru.

Důležité je, že cukrová řepa do ČR patří, zájem zemědělců to potvrzuje, neboť pouze 3 % pěstitelů se chtělo zapojit do restrukturalizace, na rozdíl od maďarských, slovenských a polských zemědělců, kterých bylo podstatně více.

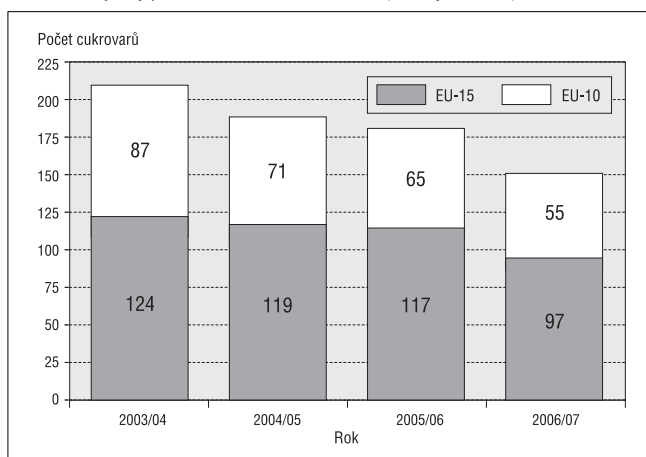
Produkce cukrovky byla 3,8 mil. t pro výrobu 550 tis. t cukru, v současnosti pro výrobu cukru postačuje pouze 2,6 mil. t, ale začalo se s využíváním cukrovky pro výrobu bioetanolu, kdy se předpokládá potřeba 1 mil. t řepy. ČR tak může udržet svou deficitní výrobu cukru i v rámci nových poreformních podmínek EU.

Výroba bioetanolu

Svaz lihovarů ČR byl založen v roce 2007. Sdružuje všechny významné výrobce lihu v České republice a jeho posláním je zajišťovat, prosazovat a zastupovat zájmy českého lihovarnického průmyslu. Předsedou představenstva je ing. O. Reinberg, místopředsedy jsou ing. J. Stiebitz a O. Mořka a výkonným ředitelem ing. L. Koňšel. Celkem je ve svazu jedenáct členů:

1. Agroetanol, TTD, a. s. (Dobruška),
2. AKSIL, s. r. o. (Brno),
3. Asociace lihovarů ČR (zemědělské lihovary),
4. Bio Petrol, a. s. (Mladá Boleslav),

Obr. 2. Vývoj počtu cukrovarů v EU (zdroj: CEFS)

Tab. IV. Předpoklad výroby bioetanolu v EU (zdroj: USDA)

	2006	2007	2008
Výroba bioetanolu (tis. t)	1 355	2 324	3 690
Dovoz bioetanolu (tis. t)	459	660	920
Spotřeba bioetanolu (tis. t)	1 246	1 963	4 291
Výrobní kapacity (tis. t)	1 620	2 507	3 830

5. Bioferm Kolín, a. s.,
6. Cukrovary a lihovary TTD, a. s. (Chrudim),
7. Ethanol Energy, a. s. (Vrdy),
8. Hanácká potravinářská společnost, s. r. o.,
9. Korfil, a. s. (Hustopeče),
10. Moravský lihovar Kojetín, a. s.,
11. PLP, a. s. (Trmice).

Světová výroba bioetanolu se za posledních osm let téměř zdvojnásobila a dosahuje hodnoty 50 mil. t. Největšími světovými výrobci bioethanolu jsou USA a Brazílie, každý s téměř 40% podílem na světové produkci. V EU rovněž narůstá nejen výroba bioetanolu, ale i jeho spotřeba. V roce 2006 byly výrobní kapacity 1 620 tis. t bioetanolu, v roce 2007 pak 2 507 tis. t a v roce 2008 již 3 820 tis. t. Jednotlivé státy EU směřují k přimíchávání biosložky do 5,75 % paliva, kterého se má dosáhnout v roce 2010. V České republice je situace opožděná, daná legislativou. Ta zavedla závazné přimíchávání bioetanolu do motorového benzínu. V roce 2008 má být podíl bioetanolu 2 %, tzn. 630 tis. hl, v roce 2009 již 3,5 %, tj. 1 100 tis. hl, a v roce 2010 pak již 1 850 tis. hl bioetanolu.

Stávající výrobní kapacita lihovarů je dostatečná k pokrytí tohoto podílu bioethanolu přidávaného do benzínu. Lih je rovněž významnou exportní a importní surovinou. Zajímavý je nárůst dovozů tzv. „přípravků proti zamrznání“, především z Ukrajiny a Pákistánu, který tvoří téměř dvojnásobek množství denaturovaného a nedenaturovaného lihu. Na vývoz jde z ČR přes 330 tis. hl lihu.

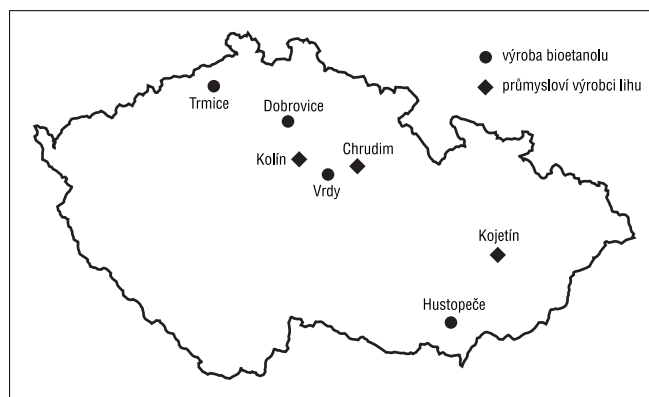
Čeští producenti bioetanolu používají pro svou výrobu cukrovku (Agroetanol TTD, Dobrovice) a obilí (PLP, Ethanol Energy, Korfil). Cena bioetanolu se odvíjí od ceny základních surovin, ceny ropy a množství importovaného lihu. V současné době vývoj světových cen obilí zaznamenal téměř 50% nárůst až na 220 EURO/t, zatímco cena cukru má opačný trend a pohybuje se kolem 140 EURO/t. Cena ropy od začátku roku 2007 stále roste a přesahuje 90 USD/barel.

K reformě Společné organizace trhu s cukrem (SOTC) lze dodat, že je velkou šancí pro cukrovou řepu jako zdroj pro energii – pro bioetanol. Smyslem trhu s biopalivy ale není vytlačení výroby potravin. Je to jen prostředek pro zachování pěstování řepy na našich polích. Současné snižování výrobních kapacit v EU vyvolává závislost na světovém trhu, a to jak v zajištění cukru pro potravinářské užití, tak i v zajištění energie ve formě dovozů bioetanolu.

Souhrn

Předseda Koordinační rady Českomoravského cukrovarnického spolku, ing. Oldřich Reinbergr, zdůraznil nutnost existence profesních setkávání pracovníků cukrovarnického a lihovarnického prů-

Obr. 3. Výrobci bioetanolu a průmyslového lihu

Tab. V. Čeští producenti bioetanolu

Společnost	Výroba bioetanolu (hl)		Surovina
	2006/07	2007/08	
Agroetanol TTD – Dobrovice	170 000	520 000	cukrovka
PLP – lihovar Trmice	0	?	obilí
Ethanol Energy – Vrdu	0	0	obilí
Korfil – Hustopeče	0	?	obilí

Tab. VI. Čeští průmysloví výrobci lihu (jemný a technický lih)

Společnost	Výroba v kampani 2007/08 (hl)
Cukrovary a lihovary TTD (lihovar Chrudim)	200 000
Moravský lihovar Kojetín	200 000
Bioferm – lihovar Kolín	80 000

myslu a podtrhl vysokou profesní úroveň luhačovických konferencí. Problematika bioetanolu se dostává na pořad jednání nejenom proto, že využívání obnovitelných zdrojů v oblasti biopaliv je v celosvětovém měřítku aktuální, ale i proto, že výroba lihu, kde zdrojem suroviny je tradiční česká komodita – cukrová řepa, je alternativním řešením pro eliminaci dalšího snižování ploch cukrové řepy v České republice. V roce 2007 byl ustaven Svazu lihovarů ČR, který zastupuje všechny významné producenty lihu v ČR.

V první části referátu se věnoval cukrovarnické problematice, především stavu a vývoji reformy průmyslu, následně pak otázkám spojeným s výrobou lihu a bioetanolu v rámci EU a ČR.

Literatura

1. KROUSKÝ J.: Restrukturalizace CP v EU směřuje do finále. *Listy cukrov. a řep.*, 124, 2008 (3), s. 70–

Kontaktní adresa:

Českomoravský cukrovarnický spolek, Lužná 591, 160 00 Praha 6.